

Det danske Socialdemokrati

Det danske Socialdemokrati har sin Oprindelse i den af Louis Pio i 1871 oprettede Afdeling af Den internationale Arbejderassociation, hvis Grundlægger var Karl Marx. Internationale havde kun en kort Levetid, idet den blev opløst ved Højesteretsdom i 1873. Dens væsentligste Indsats var, at den havde rejst Arbejderspørgsmaalet i Danmark og havde givet Stødet til Dannelse af en Del Fagforeninger.

Disse Fagforeninger blev i Aarene efter 1873 Arbejderbevægelsens egentlige Grundlag, og der bestod et Samarbejde imellem dem, som kom til Udtryk i en Centralbestyrelse.

I 1876 indkaldtes en almindelig Arbejderkongres, som vedtog et Partiprogram. Organisationen udbyggedes saaledes, at den ikke blot som Centralbestyrelsen omfattede København, men hele Landet. Det politiske Arbejde lededes derefter af en »Hovedbestyrelse« med Sæde i København; og en »Lokalbestyrelse« havde Ledelse af det faglige Arbejde i Provinsen.

»Det viste sig imidlertid snart«, hedder det i Beretningen til Partikongressen i 1892, »at det indtil da benyttede Grundlag, og den deraf følgende Organisationsform, ikke formaaede at føre Partiet fremad til den Udvikling, som det burde naa frem til. De jævnlig opstaaende faglige Spørgsmaal hæmmede ikke sjældnen den politiske Virksomhed og Agitation, og paa den anden Side var det en Hæmsko for Tilslutningen til Fagforeningerne, at disse var de egentlige Bærere af det socialdemokratiske Program. I Henhold hertil besluttedes det at oprette særlige Organisationer for den politiske Virksomhed, saaledes at der blev en stadig Forbindelse og Samvirken mellem disse og de faglige Foreninger.«

Forandringen fandt Sted 12. Februar 1878, da Socialdemokratisk Forbund blev oprettet. Hermed var der dannet et selvstændigt politisk Parti, som skulde virke for de socialistiske Ideers Udbredelse og for Arbejderklassens Repræsentation i Kommunerne, Rigsdagen og andre offentlige Institutioner.

Det hedder i det opstillede Formaal:

»Ved alle lovlige Midler at virke for de socialistiske Ideers Udbredelse og Anerkendelse, at bidrage til Udryddelse af enhver Fordom og Underkuelse, at hævde alle Menneskers naturlige Lighed, at organisere Modstanden imod det om sig gribende Rigmands-Herredømme.«

Medens Internationale var oprettet af Folk, der ikke var udgaaet fra Arbejderklassens egne Rækker, blev det nu baade i Partiet og selvfølgelig ogsaa i Fagforeningerne Arbejderne selv, der tog Opgaven op til Løsning.

Det egentlige Gennembrud kom først i 1880-Aarene. Fagforeninger blev dannet og gennemførte efter Datidens Forhold betydelige Resultater. En Opgørelse viser, at Arbejdernes gennemsnitlige Timeløn steg fra ca. 20 Øre i 1872 til 24 Øre i 1884 og 35 Øre i 1898; samtidig blev Arbejdstiden sat ned, Tekniken erobrede Fag efter Fag, og Varepriserne var faldende. Levestandarden blev derfor betydeligt forbedret.

Socialdemokratisk Forbund har indtil 1886 en Slags Centralorganisation ogsaa for Fagforeningerne derved, at den, naar der var Anledning dertil, indkaldte Fagenes Bestyrelser til Fællesmøder. I 1886 dannes en københavnsk Centralorganisation »De samvirkende Fagforeninger«, der var Forløberen for den nuværende Hovedorganisation »De samvirkende Fagforbund«, der oprettedes i 1898 og talte ca. 70.000 Medl. Baade den københavnske og senere den landsomfattende Centralorganisation stillede sig paa Socialdemokratiets principielle Grundlag, og Samarbejdet med Partiet kom til Udtryk organisatorisk ved en gensidig Repræsentation i Ledelserne.

Den socialdemokratiske Presse — Dagblad fra 1872 — udviklede sig stærkt. »Social-Demokraten« i København havde i 1884 et dagligt Oplag paa 20.000 Eksemplarer, et for den Tid meget betydeligt Tal.

Den første rent politiske Kongres afholdtes 1888. Paa den var 33 socialdemokratiske Partiforeninger (ikke Fagforeninger) repræsenteret; i 1896 holdtes Jubilæumskongres. Her var endnu kun 39 Foreninger med 23.000 Medlemmer repræsenteret. Organisationens Vækst derefter fremgaar af nedenstaaende Tabel:

Årstal	Foreninger	Medlemmer
1898	103	22.033
1901	114	27.416
1903	110	22.061
1906	148	29.651
1908	180	34.078
1910	231	43.741
1913	225	48.985
1915	508	60.072
1919	869	110.728
1923	939	131.271
1927	1.006	148.472
1931	1.072	173.890
1935	1.232	195.142

Af Medlemstallet er 126.957 Mænd, 68.185 Kvinder.

Da Socialdemokratisk Forbund i 1878 blev oprettet, valgtes en kun 20-aarig ung Mand, A. C. Meyer til Formand. I 1882 valgtes Handskemager P. Knudsen, der var Formand til sin Død i 1910; siden har Th. Stauning staaet i Spidsen for Socialdemokratiet.

Det danske Socialdemokrati har altid været et praktisk Reformparti, som søgte Samarbejde med andre Befolkningsgrupper end den egentlige Arbejderklasse. Udvidelse af Stemmeretten og en positiv Socialpolitik (Sygeforsikring, Alderdomsforsørgelse o. lign) var de Spørgsmaal, der først og fremmest blev sat ind for.

I 1884 fik Socialdemokratiet sit politiske Gennembrud. Efter Aftale med de liberale opstillede Partiet Kandidater i 3 københavnske Kredse. Resultatet blev, at der i alt i disse Kredse blev afgivet 6805 Stemmer paa Socialdemokratiet og 2 Repræsentanter blev valgt. Det var Skræder P. Holm og Skomager C. Hørdum. I 1890 valgtes den første Socialdemokrat i Provinsen; i 1895 voksede Mandatallet til 8, og derefter gik det stadig fremad, hvad følgende Oversigt viser:

Socialdemokratiets Stemmetal og Mandater i Folketinget:			
Årstal	Stemmer	pCt. af afgivne Stemmer	Mandater
1872	1.570	-	0
1873	152	-	0
1876	1.643	-	0
1879	761	-	0
1881	1.295	-	0
1884	6.805	3,5	2
1887	8.408	-	1
1890	17.232	-	3
1892	20.094	-	2
1895	24.508	3,5	8
1898	31.870	-	12
1901	42.972	19,1	14
1903	55.593	-	16

1906	76.612	25,4	24
1909	93.079	-	24
1910	98.718	-	24
1913	107.365	29,6	32
1918	262.786*)	28,5	39
1920 April	300.345	29,2	42
1920 Sept.	389.653	32,0	48
1924	469.949**)	36,6	55
1926	497.106	37,2	53
1929	593.191***)	41,8	61
1932	660.839	42,7	62
1935	759.102	46,1	68

*) Første Gang Kvinder og Tyende stemte; ny Grundlov var vedtaget 1915.

**) Socialdemokratiet ubestridt største Parti. Første socialdemokratiske Regering.

***) Anden socialdemokratiske Regering dannes i Koalition med det radikale Venstre, der har tre Portefeuiller.

Til Landstinget valget Socialdemokratiet 2 Repræsentanter i 1890, endnu i 1915 va.r dette Tal dog kun forøget til 4 paa Grund af de særlige Privilegier de »Højstbeskattede« havde. Efter den nye Grundlovs Vedtagelse bortfaldt disse Privilegier, og Socialdemokratiet trængte ogsaa ind i Landstinget, hvilket fremgaar af følgende Tabel over Mandattallet:

Aar	Socialdemokrater i Landstinget
1920	22
1924	25
1928	27
1932	27
1936	31

Efter Valget i 1913 dannede det radikale Venstre Regering. Socialdemokratiet støttede denne Regering, saaledes at Partiets Repræsentanter i Modsætning til tidligere stemte for Finansloven og i øvrigt stemte med Regeringen ved alle væsentlige Beslutninger.

Samarbejdet med den radikale Regering fik stor Betydning under Verdenskrigen. Der blev navnlig lagt Vægt paa at opretholde Landets Neutralitet, sikre Tilførslen af Raastoffer og værne Befolkningen mod Dyrtidens værste Følger (Prisregulering, Huslejelovgivning, Dyrtidshjaelp). Over 866 Millioner overførtes fra den velstaaende Del af Befolkningen til den mindre heldigt stillede ved forskellige Love og Foranstaltninger. Skatterne blev i større Udstrækning end tidligere udskrevet som direkte Skat, og især paa »Krigsfortjenester« (Merindkomstskat o. lign.). Hensynet til Regeringens Politik paavirkede ogsaa Fagforeningernes Holdning. Man bestræbte sig stærkt for at undgaa store faglige Kampe selv med Fare for, at de stærke Prisstigninger skulde forringe Reallønnen. Det var først i 1918, at Lønnen kom paa Højde med Priserne.

Under Krigen brød Partiet med en gammel Doktrin: Modstanden mod Deltagelse i en borgerlig Regering. Paa en Kongres i 1916 vedtoges et Forslag om, at et Medlem af Rigsdagsgruppen tiltraadte den siddende Regering. Partiets Formand Th. Stauning blev derefter Minister uden Portefeuille — siden Arbejdsminister.

Socialdemokratiet modstod ved Verdenskrigens Afslutning ethvert Krav om at rykke til Venstre. Partiet stillede sig klart paa Demokratiets Grund. I en Udtalelse vedtaget paa Kongressen i 1919 afvistes Syndikalismen og Kommunismen. Følgende Sætning er karakteristisk:

»Vi vil vinde Folkets Flertal for vore Ideer og tror, at de kun kan gennemføres fuldt ud af et Folk, hvis Flertal hylder disse Ideer.«

I denne Aand er der stadig arbejdet. Socialdemokratiet har aldrig holdt sig tilbage fra Deltagelse i Dagens praktiske Politik. Det har altid medvirket til Lovgivningen og taget sit Ansvar overfor Vælgerne.

Ogsaa i Kommunernes Styrelse har Socialdemokratiet taget Del. Efter de kommunale Valg i 1933 har Partiet Flertal i 33 Købstæder og 39 Landkommuner og stærke Mindretal mangfoldige Steder.

Socialdemokratiets Program.

Til Belysning af dette Program (programmet fra 1913 - ABA) og dets Betydning skal anføres følgende, som i alt væsentligt er en stærk forkortet Gengivelse af et Afsnit, som Redaktør H. P. Sørensen har skrevet i en Bog om de politiske Partiers Synspunkter og Programmer.

Socialdemokratiet er i sin Oprindelse et Arbejderparti, og er det stadig; men dette Ord taget i sin videste Betydning, omfattende ikke alene Industriarbejderne, men ogsaa Tjenestemanden, Haandværkeren, den lille Handlende, Husmanden, Kontormanden, Aandsarbejderen, den lille Gaardmand, kort sagt: hele det arbejdende Folk, som lever af sit daglige Arbejde og er Genstand for Kapitalens Udbytning.

Alle disse Grupper, som har fælles økonomiske Interesser imod det kapitalistiske System, søger Socialdemokratiet at samle til Kamp for bedre Samfundsforhold.

Det er imod den Uretfærdighed, Kapitalismen fører med sig, Socialdemokratiet fortrinsvis vender sig: den vældige Ulighed, Usikkerhed, Arbejdsløsheden o. lign., der tvinger Millioner Mennesker til at leve et ulykkeligt og forarmet Liv.

Samfundet er delt i Klasser. Det, der skaber Forskellen er den enkeltes Ejendomsret til Jord, Fabrikker og andre Produktionsmidler. Det er ikke Dygtighed og Evne, der bestemmer et Menneskes Plads i Samfundet, men dets økonomiske Stilling, dets Tilknytning til et Befolkningsslag.

Socialdemokratiet vil ikke ophæve den i egentlig Forstand private Ejendomsret. Den fattige Enkes Sparekassebog, Grossererens Villa eller Gaardejerens Møbler skal ikke »socialiseres«; men kun den Ejendom, der skaber arbejdsfri Indtægt.

Socialdemokratiet vil ikke dele, det vil fordele Goderne.

Socialdemokratiet vil skabe et Samfund, hvor enhver faar Mulighed for at faa den Andel i Goderne, som han efter sin Indsats har Krav paa.

Al Forskel mellem Mennesker kan og skal ikke afskaffes. Den dygtige og evnerige vil altid have større Mulighed end den mindre dygtige. Men alle Mennesker bør have den samme Adgang til at gøre deres Evner gældende. Det Privilegium, som Ejendom og arbejdsfri Indtægt er, maa ophøre. Et socialistisk Samfund kan hverken indføres ved Lov eller skabes ved en Resolution. Det er en økonomisk Tilstand, en Produktionsform, der udvikler sig. Socialdemokratiet kan fremme denne Udvikling og lede den ind i de rigtige Baner.

Socialdemokratiets praktiske Politik og Krav.

Det danske Socialdemokratis Virksomhed er anlagt paa det daglige Reformarbejde. Af praktiske Reformkrav skal følgende nævnes:

Socialdemokratiet ønsker Valgretsaldern nedsat til 21 Aar. Ved Opnaaelsen af denne Alder bliver enhver dansk Borger fuldmyndig — og anerkender Samfundet, at det er naturligt at give den 21-aarige de med Fuldmyndighed forbundne Rettigheder og Ansvar, da er det unaturligt ikke at give ham (hende) Adgang til at øve Indflydelse paa Samfundets Styrelse.

Socialdemokratiet ønsker Etkammersystem. Kun derved lægges baade Magt og Ansvar paa de Repræsentanter, der er valgt af Folkets Flertal. Fuld Ytringsfrihed, Presse-, Forenings- og

Forsamlingsfrihed er nøje forbundne med Folkestyret og sikrer enhver Gruppes og ethvert Mindretals Adgang til at øve Indflydelse og Kontrol.

At Religionen bør være en privat Sag, anser Socialdemokratiet som naturligt. Et Menneskes dybeste religiøse Overbevisning vedkommer ikke dets Stilling i Samfundet, og enhver alvorlig religiøs Opfattelse maa respekteres. Socialdemokratiet ønsker Kirken adskilt fra Staten bl. a. af samme Grund. De religiøse Samfund bør stilles lige og respekteres af Staten, der ikke bør bestemme over deres Vilkaar og Arbejdsformer.

Socialdemokratiet tilstræber international Afrustning. Mellemfolkelige Stridigheder bør afgøres ved Voldgift — ikke ved Magtanvendelse. Denne Tanke ønsker Socialdemokratiet fremmet: indenfor Folkenes Forbund, som trods alt maa anses for at kunne blive et værdifuldt Instrument til Bevarelsen af Fred mellem Folkene.

Socialdemokratiet tilstræber bedre Skoler. Ikke blot højere Skoler, men ogsaa den almindelige Folkeskole, hvor langt de fleste Børn gaar, maa gøres bedst mulig. Blandt Kravene maa fremhæves Hverdagsskole; den skolepligtige Alders Forhøjelse til 16 Aar (nu 14) ; gratis Undervisning og gratis Undervisningsmateriale. Samfundet bør sikre det velbegavede Barn, hvis Forældre ikke selv har økonomisk Evne dertil, Adgang til den højeste Undervisning og give Tilskud til Undervisningens Fortsættelse. Forældrenes Bekymringer for Mad, Klæder o. s. v. til Barnet bør ikke være Hindringer for den, der har Evner.

De Krav, der stilles til Skolens Undervisning, maa naturnødvendig medføre Krav om en bedre Læreruddannelse, hvilket derfor ogsaa er rejst og tildels gennemført af Socialdemokratiet. Ved Skolens Styrelse og Tilsyn ønsker Socialdemokratiet Forældrenes Medvirken. En Lov om Forældreraad er derfor gennemført paa Forslag af Socialdemokratiet.

Socialdemokratiets Krav om Offentlighed og Mundtlighed i Retsplejen er gennemført, ligesom der er indført Nævningedomstol. I 1930 gennemførtes en mere moderne Straffelov.

Paa det økonomiske og sociale Omraade kræver Socialdemokratiet direkte Skat med stærkt stigende Skala. Skatteevnen maa være afgørende for Skattens Højde.

Et naturligt Skatteobjekt er Jorden.

Socialdemokratiet virker for Grundstigningsskyld, der forhindrer Jordspekulation og inddrager den samfundsskabte Værdi til Samfundet.

En stærkt stigende Arveafgift anser Socialdemokratiet ligeledes for rimelig. De store Formuer har ofte andres Arbejde og altid et ordnet Samfund til Forudsætning. Samfundet har derfor et rimeligt Krav paa at inddrage Formuerne. Dette er ogsaa naturligt og rigtigt ud fra den Betragtning, at der bør være saavidt muligt lige Muligheder og lige Start for alle.

Socialdemokratiet kræver Statens Overtagelse af eller Kontrol med Monopoler. Ingen Enkeltmand eller Gruppe bør ved et Monopol kunne gøre sig til Herre over, hvor langt, hvorledes og paa hvilke Betingelser Befolkningens Behov kan tilfredsstilles.

Det vigtigste Monopol er Bankmonopolet. Bankvæsenet bør efter Socialdemokratiets Opfattelse ledes og kontrolleres af Samfundet.

Nationens samlede Formuer bør forvaltes under saadanne Former, at Samfundet som Helhed og ikke blot en Gruppe Finansmagnater har Fordel deraf. Seddeludstedelsen er selvsagt en Samfundsopgave. Ved en Lov om Danmarks Nationalbank har Staten og Erhvervene faaet afgørende Indflydelse paa den danske Seddelbank. De private Aktionærer udløses, og Banken er en »selvejende Institution«, der ledes af Repræsentanter for Staten og Erhvervsorganisationerne.

Socialdemokratiet ønsker, at Arbejderne skal have Andel i Bedrifternes Ledelse. Arbejdernes Interesse i en Virksomheds Trivsel er ikke mindre end Aktionærernes. Arbejderne bør derfor ogsaa have Adgang til gennem valgte Repræsentanter at øve Indflydelse paa de Retningslinjer, hvorefter Virksomheden ledes, ligesom Arbejderne har Krav paa at vide, hvordan det af Arbejdere og Ledelse i Fællesskab frembragte Udbytte fordeles.

Socialdemokratiet ønsker endvidere de store Landbrug udstykket, saadan at der skaffes Jord til Landets Ungdom. Husmandsbruget har vist sig *sit* være den mest fordelagtige Brugsform i dansk Landbrug, hvorfor der bør oprettes flere. Jorden skal efter Socialdemokratiets Opfattelse forblive i Samfundets Eje. Husmanden skal have fuld Brugsret og blot svare den fulde Jordrente. Denne bør endvidere variere med de skiftende Konjunkturer. En Lovgivning herom er gennemført og har bestaaet sin Prøve.

For at skaffe tilstrækkelig Jord og til den rette Pris foreslaar Socialdemokratiet, at Samfundet faar Ret til Ekspropriation.

Paa Sociallovgivningens Omraade har Socialdemokratiet ydet en betydelig Indsats. Arbejdsløsheds-, Syge-, Invalide- og Ulykkesforsikringer er gennemført og forbedret paa Socialdemokratiets Initiativ i 1933 (»Socialreformen«). I denne Lov findes ogsaa Bestemmelse om Aldersrente (Ret til Aldersrente: er anerkendt; faste Takster er gældende), samt om hele den offentlige Forsorg af Samfundets svage.

Socialdemokratiet er stærkt interesseret i det Arbejde, der udføres i Det internationale Arbejdsbureau i Genève og virker for de bedst mulige Konventioner, samt for deres Godkendelse af den danske Stat. Det er dog ikke lykkedes i alle Tilfælde — bl. a. er Washington-Konventionen om 8 Timersdagen ikke ratificeret.

»Jordbundet staar Socialdemokratiet, fast og sikkert plantet i Mulden og paa Brostenene, men dets Top rækker højt opimod Himlen, og dets Maal spænder vidt. Paa en Gang jordbundet og dog fyldt af de højeste Idealer, paa en Gang et politisk Parti, dybt interesseret i Døgnlivets mange smaa Reforme og en Folkebevægelse, som marcherer frem med Blikket fæstet mod det høje Maal i Kimingens Rand.«